

селення скіфського часу басейну Середнього Псла».

П.Я. Гавриш — автор шести монографій і понад 100 статей. Варто відзначити його книжку «Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля)». Підтверджуючи українське прислів'я «Де родився, там і пригодився», учений і педагог стає літописцем свого рідного села. Саме малій батьківщині він присвятив книжки «Загадка стародавнього Гелона» (2010), «Більська давнина: нариси з історії села Більська на Полтавщині від

часу заснування до 1917 року» (2012), «Більське городище (місто Гелон): реалії та міфи. Історико-археологічне дослідження» (2016), «Більська мивщина: нариси з історії села Більськ на Полтавщині 1917—1991 років» (2017).

Прекрасний, люблячий, уважний чоловік, турботливий батько і дідусь, знаючий педагог і талановитий учений. Саме таким назавжди залишиться Петро Якимович Гавриш не тільки в серцях і думках своїх рідних та близьких, а й у пам'яті друзів, колег та учнів, усіх, хто знав і любив його.

*А.В. ГЕЙКО,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному*

МАРИНА ЙОСИПІВНА АБІКУЛОВА

3 жовтня 2018 р., після тривалої недуги, спочила у вічності херсонський археолог і музейник Марина Йосипівна Абікулова (1946—2018 рр.). Новітня історія музейної археології в Херсоні пов'язана в першу чергу саме з її іменем.

Народилася вона 15 лютого 1946 р. в місті Миколаїв. Свою наукову роботу розпочала у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї. Приймала участь у дослідженні античних пам'яток: поселення Дідова Хата, Радсад, Сіверсів Маяк, курганів. Гарною школою для молодого дослідника була робота у складі Ольвійської експедиції. Згодом, уже працюючи в Херсоні, М.Й. Абікулова закінчила історико-філологічний факультет Ростовського державного університету (1978 р.).

У відділі історії дореволюційного періоду Херсонського обласного краєзнавчого музею М.Й. Абікулова почала працювати з 13 лютого 1976 р. Від самого початку своєї роботи вона опікувалася переважно польовими археологічними дослідженнями музею: Білозерського городища; поселення Садиба Литвиненка (с. Станіслав Білозерського р-ну); городища Золотий Мис біля південно-східної околиці села Широка Балка Білозерського району, проводила охоронні розкопки курганів.

© Н.О. ГАВРИЛЮК, А.В. КОСТЕНКО, 2018

Але основною науковою темою, над якою вона працювала все життя і була знаним спеціалістом, були городища Нижнього Дніпра II ст. до н. е. — II ст. н. е., які вона знала досконало. Охоронні розкопки на Аннівському городищі, багатосезонні роботи на Любимівському городищі і остання експедиція у сезон 1991 р. на Великолепетиському городищі. Робота з

Мариною Йосипівною була не тільки цікавою і корисною, але й приємною. Вона була доброзичливою, працьовитою, надійною і дуже інтелігентною людиною.

Впродовж своєї багаторічної роботи в музеї М.Й. Абікулова здійснила більше двадцяти розвідувальних досліджень на території Херсонської області й більше десяти планових археологічних розкопок.

У 1980-ті рр., М.Й. Абікулова, спільно з Миколою Петровичем Оленковським, керувала роботою археологічних гуртків Херсонського обласного краєзнавчого музею. В цих гуртках формувалися нові покоління херсонських істориків та краєзнавців.

З 1987 р. у Херсонському обласному краєзнавчому музеї відбулася реорганізація: археологічні фонди перейшли з компетенції Відділу історії дореволюційного періоду до компетенції відділу науково-фондової роботи. М.Й. Абікулова переходить на посаду зберігача археологічних фондів відділу науково-фондової роботи Херсонського обласного краєзнавчого музею, на якій і перебувала до останнього. Відтоді її головним завданням було збереження, систематизація археологічних колекцій. І з цим завданням вона справлялася блискуче. Працювати у розумно організованих Фондах ХКМ з їх доброзичливою та знаючою «господинею» для багатьох науковців України було справжнім задоволенням.

Чудово знаючи античний матеріал М.Й. Абікулова була ініціатором та організатором створення ряду музейних виставок, зокрема, «Античність і сучасність» (1993 р.), «Захоплююча археологія» (2011 р.), та «Степова Еллада» (2016 р.). Остання все ще прикрашає осиротілий зал музею.

Підсумки багаторічних досліджень античної колекції археологічних фондів Херсонського обласного краєзнавчого музею М.Й. Абікулова виклала у серії статей у наукових журналах та у книгах, надрукованих в 2015—2016 рр. у співавторстві з іншими херсонськими науковцями: «Антична колекція Херсонського краєзнавчого музею» та «Антична колекція Херсонського обласного краєзнавчого музею. Історія становлення (1890—1963 рр.)».

Не можна не відзначити, що протягом своєї багаторічної праці в Херсонському обласному краєзнавчому музеї вона була чуйним наставником кількох поколінь пов'язаних з музеєм науковців-істориків.

До останніх днів життя М.Й. Абікулова не полишала роботу в музеї, дбаючи про музейні археологічні матеріали. Несподіваний відхід Марини Йосипівни у засвіти є непоправною втратою для херсонської археології та музейної справи, для нас, для всіх, хто з нею працював, дружив з нею, спілкувався.

Н.О. ГАВРИЛЮК
доктор історичних наук,
Інститут археології НАН України

А.В. КОСТЕНКО
кандидат історичних наук